

P I S A

1 6 0 8

EX LIBRIS
ILLVSTRISSIMI VIRI,
DN. DAN. LVDOLPHI,
LIB. BAR. de DANCKELMANN,
S. REG. MAI. BORVSS. CONSILIARII
STATVS INTIMI, cetera,
BIBLIOTHECÆ ACAD. FRIDERICIANÆ
TESTAMENTO RELICTIS.

Hd. 11.

DISPUTATIO I.
EXERCITATIONVM ETHICARVM
DE
NATURA ET PRÆ-
COGNITIS ETHICES,

Quam

DEO DVCENTE ET DOCENTE.

In illustri Academia Witebergensi

Præside

M. HENRICO VELSTENIO PHILO-
sophiæ Moralis Professore publico,

Defendendam suscipiet

DANIEL ZANGERVS WITEBER-
gensis.

Ad diem 7. Martij horis locoque consuetis.

Cic. 1. Off.

Nulla vitæ pars neq; publicis, neq; privatis, neq;
domesticis in rebus, neq; si tecum agas aliquid,
neq; si cum altero contrahas, vacare officio po-
test: in eoq; excolendo sita est vitæ honestas
omnis, & in negligendo turpitude.

VVITEBERGÆ

Typis Mullerianis Anno 1607.

Viris

Magnifico, Reverendissimis, excellentissimisq;

DN. WOLFGANGO FRANZIO

S.S. THEOLOGICÆ DOCTORI,

Professori Publico, ac pro tempore

Rectori ::

Nec non

DN. D. POLYCARPO LYSE-

RO SERENISSIMO SAXONIÆ ELECTORI

à concionibus sacris.

Dominis mecenatibus, & promotoribus suis submissè colendis.

ET

Consultissimo, & clarissimo viro

DN. IOHANNI ZANGERO ICTO,

Decretalium Professori Publico, facultatis juridicæ

Seniori, Ecclesiastici Consistorij Assessori,

parenti suo charissimo.

Ἦαντ ἐὐζήτησιν ἢ δικάην, debitæ observantiæ, & gratitudinis ergo.

Nuncupat

Dicat

Dedicat

Daniel Zangerus Respondens.

THESIS I.

Vm Philosophia sit animi nostri medicina, & perfectio. Cic. 1. 3. Tusc. quest. anima vero morbi sunt duplices: Intellectus videlicet, & appetitus: Idcirco duplex à Deo immortalis nobis divinitus concessa est Philosophia, quæ hisce utriusque morbis perfacile medebitur.

II. Contra illos enim morbos, qui τὸ ὑψιστόν, id est intellectum afficiunt, comparata est speculativa Philosophia, quæ mentis aciem ab ignorantis caligine purgat: sed morbus τῆς ὀρεῦσης practica Philosophia depellit, quæ voluntati contra licentiam alexipharmaca propinat longè presentissima. Piccolomineus in introductione c. 1. p. 3. Casus in speculo in præfatione.

III. Non enim Philosophia in hoc adhibetur, ut aliquâ oblectatione consumatur dies, aut dematur ocio nausea. Animum format, & fabricat, vitam disponit, actiones regit, agenda, & omittenda demonstrat, sed & ad gubernaculum, & per ancipitia fluctuantium dirigit cursum sine hac nemo securus est. Innumera accidunt singulis horis quæ consilium exigunt, quod ab hac petendum est. Seneca Epist. 16.

IV. Neque aliud est homo absque Philosophia, quam perpetui tumultus prostibulum: nihil aliud Philosophiâ correctus, quàm perpetuæ tranquillitatis palatium. Ex præced.

V. Ceterum Philosophiam speculativam nos hac vice missam facientes: In practica Philosophiæ penetralia subintrabimus, inde oppidò cognituri, quæ hominem beatum quadantenus, quæq; miserum faciant: id quod præcipuum munus est Philosophi. Plato in Theæteto.

VI. Dicitur verò ἀγαλλῆσαι καὶ πρὸ τῆς ἀρετῆς, quod non solum contempletur virtutum officia: sed etiam factis exprimat: nec tam scholæ, quàm vitæ doceatur, & discatur: Non enim, ut sciamus quid sit virtus, sed ut boni efficiamur, considerationem de virtute suscipimus. Aristoteles 2. Eth. 2. & 10. Eth. 9. Lactantius l. 6. 5. Cic. 1. off.

VII. Qui enim tantum de virtutibus disputant, earumq; cognitionem expetunt, neq; tamen secundum earum præcepta agunt, similes sunt ægrotis, qui quidem medicos diligenter, & studiosè audiunt, sed nihil agunt eorum, quæ præscripta sunt.

potius non recuperant : ita nec isti animæ sanitatem dum ita philosophantur. Aristoteles 2. Eth. 3. Confer Zab. l. 1. de N. L. c. 14.

VIII. Quocirca enitendum non grandia de virtute sonare : sed facere : non accuratè virtutum proprietates, officiorumq; differentiam discutere sed ea exequi & exercere. Opera enim sine verbis laudi dantur, & sunt ad permovendos aliorum animos efficacia ; Verba autem sine operibus non modo non prosunt, sed & vehementer efficiunt, vitamq; reddunt detestabiliorem. Iohannes Chlicht.

Ille enim juxta Nazianzenum vir bonus dicendus est, qui pauca quidem verba de virtute : multa verò exempla justorum, & honestorum factorum ex sese profert : ut rectè dictum sit à Mantuano.

De virtute loqui minimum, virtutibus uti
Hoc Samsonis opus.

IX. Est verò practicæ Philosophiæ pars duplex : una communis, altera propria. Est enim doctrina hæc tum communis omnium, tum propria singulorum vitæ generum, ac graduum.

X. Pars communis est illa, quæ tradit principia, fundamenta, & semina universæ Philosophiæ civilis, & in genere monstrat quodnam officium sit viri boni, cujusque tandem ordinis & status is fuerit. Zvvingerus in præfatione.

XI. Econtra pars propria illa est, quæ ad singularia descendit, & præcepta communia societatibus accommodat, diciturq; politica, & Oeconomica.

XII. Quemadmodum enim libri isti octo Physicorum continent totius Philosophiæ naturalis principia, videlicet materiam primam, privationem atque formam cum accidentibus, motu vacuo, infinito, loco ; tempore : deinde κατὰ μέγεθος corpora naturalia in eis pertractantur : Sic etiam libri Ethicorum Nicomachij principia Philosophiæ practicæ continent, videlicet beatitudinem, actiones, & virtutum omne genus, ut non immeritò hi libri Elementa civilis facultatis inscribi possint. Confer. Zvvingerum lib. d.

XIII. De hac ergò parte communi, sive Ethicâ specialiter ita dicere a primo despicimus, ut sic communibus præcognitis, cætera facilius dignoscere

gnoscere valeamus, Aristoteles passim. Et tantum de practica Philosophia in genere.

DE ETHICA ABSOLUTA, SI- ve specialiter ita dicta.

I. Hanc ergo definimus prudentiam, qua per virtutes informat appetitum hominis, ut recte rationi pareat, ad consequendam felicitatem, qua homini hac in vita contingere potest. Alij brevius definiunt artem bene informandi mores, ut recte rationi consentiant.

II. Nomen Ethices derivat Philosophus 2. Eth. 1. ἀπὸ τῆς ἔθης ἀ συνήθειαν, & assuetudine, & assuetudine, mutata, vocali brevi in a vocalem longam: aut ἀπὸ τῶν ἠθῶν ἀ moribus. Cujus quidem appellationis usus duplex est, generalis, & specialis. Generalis, ut cum totam Philosophiam moralem denotat: specialis, ut cum primam ejus partem, Latini moralem appellant, vel de moribus, vel ad mores pertinentem; a materia quam tractat, & in quo occupatur. Cic. l. 1, de Fato. Et 1. acad. quaestionum.

III. Generis loco in definitione Prudentiam, ponimus. Quia enim Ethica est disciplina operatrix: Ergo erit vel ποινική, vel πραγματική, cum plures ejus generis habitus non dentur. Aristoteles 6. Eth. c. 3. ποινικήν vero disciplinam Aristoteles artem vocat 6. Eth. c. 4. πραγματικήν autem prudentiam appellat eodem loco. Itaque erit Ethica aut ARS, aut PRUDENTIA. Sed Ars non. Quia nulla ars pertinet ad actiones virtutum, sive ad affectus per virtutem componendos, atq; adeo ad προαίρεσιν, atq; voluntatem, ut Aristoteles manifeste docet 2. Eth. c. 4. & 6. Eth. c. 4. Est enim Ars ἐκ τῶν ποινικῶν id est earum rerum; quae corporis, & imprimis manuum adminiculo tractari solent. 6. Eth. c. 3. Atqui Ethica circa virtutes, atq; adeo circa affectus virtute imbuendos tota est occupata, ut apparet ex definitione prudentia C. 4. 5. & sequentibus 6. Eth. Ergo.

2. Ethica neq; mens est, neq; sapientia, neq; scientia, neq; ars; uti patet ex definitionibus singulorum istorum habituum, quae videri possunt. 6. Eth. c. 3. 4. 6. & 7. Ergo necessario est prudentia, cum praeter hos quinque habitus rationalis nullus alius detur. Vti docet Aristoteles 6. Eth. c. 3.

A 3

3. Ethica

3. Ethicæ convenit definitio prudentiæ, quæ habetur 6. Eth. 6. 5. & prudentiæ vis per totam Ethicam sic longè latequè diffusa est, ut nulla virtus constare, aut nomen suum minusq; tueri sine ejus moderatione possit. Qua de causa Plato eandem scilicet prudentiam ἡγέμωνα τῶν ὀρθῶν πραγμάτων ducem rectè faciendi: & Aristoteles in fine primi Mag. moralium ἀρχιτέκτονα πᾶσι τῶν ἀρετῶν architectatricem omnium virtutum appellat. At cui definitio competit, eidem & definitum.

4. Prudentia immediatè in quæstione quid est prædicatur de Ethica omnibusquè individuis sub eà contentis. Quodcunq; autem immediatè in quæstione Quid est, prædicatur de specie, omnibusq; ejus individuis sub eo contentis: illud est ejus speciei genus proximum.

IV. Finem Ethicæ quod attinet, quia ethica est è disciplinis operatricibus, quæ plerunquè duplicem sortiuntur finem, idcirco & ejus duplex erit finis: Internus, & externus.

1. Internus est hominem bonis moribus seu virtutibus informare, siquidem Ethica nos σπουδαίως, & honestos efficit, atq; secundum virtutem agere docet.

2. Externus est ἡ εὐδαιμονία felicitas, quatenus nimirum ad hominem per se consideratum restringitur.

3. Probat. 1. à definitione finis, qui in disciplinis operatricibus est forma accidentaria, ab eo qui operatur in materiam introducendus. At qui talis est felicitas. 2. A natura & constitutione Ethicæ: A quo pendet natura, & constitutio Ethicæ: illud est finis illius: Sed à felicitate practica pendet natura, & constitutio Ethicæ: Siquidem in definitione Ethicæ differentia sumitur à felicitate, absq; quâ, nunquam fuisset inventa.

3. A proprietatibus finis disciplinis operatricibus propositi, quarum, 1. est, ut notus supponatur, si non ratione τῶν τῆσι, saltè ratione τῶν οὐ. 2. est, ut non consideretur ut existens, sed potius ut non existens, & à nobis producendus, 3. ut ejus producendi media, seu principia inquirantur. Iam verò felicitas practica, 1. semper ratione τῶν οὐ supponitur. 2. Consideratur, ut ab Ethico est producenda. 3. Ejus media inquiruntur. Ergo. 4. Hosce duos fines haut obscure indicat Piccolomineus in introduct. Philosophiæ moralis cap. 6. ubi Ethicam sic definit: Est Philosophia humanas actiones componens ex natura interna

com-

commotione, sapientiaq; animi facunditate orta, ut in omni vite gradu honestum attingamus summoque civili bono pro facultate fruamur.

V. *SUBIECTVM* Ethices alij aliud statuunt.

1. Piccolomineus in introduct: c. 2. 3. 4. statuit, subiectum civilis scientia esse humanam actionem ex hominis libertate proficiscentem, ut in ea honestum & quod decet, resulgeat: Quae quidem sententia licet simpliciter rejicienda non sit, videtur tamen nonnullis laborare difficultatibus. 1. Quia actio non consideratur, ut nuda actio, sed ratione ejus, cujus est actio: Propter quod verò unum quodq; tale est: illud magis tale 1. Post: 2. 2. Beatitudo non est propter actionem sed propter hominem & ad ejus naturam accommodatur. 1. Eth. 6. 5. Eth. 6. Ad subiectum autem Proprie finis pertinet. 3. Illud, quod sit secundario, reducendum est ad id, quod sit primario. At qui in Ethicis inquiruntur principia actionum humanarum, videlicet ἀγαθόν, ἐκδύοι &c. secundario, quatenus scilicet inde probae actiones conformantur: primario verò propter hominem beandum. Ergo.

2. SCHVLTETVS statuit summum bonum 1. Eth. c. 1. pag. 1. sed haec opinio non distinguit inter subiectum, & finem, ad quem magis, quam ad subiectum quadrat. Confer Zab. lib. 1. de natura Log. cap. 18.

3. Alij hominem statuunt; sed quã beabilis est, seu quatenus beari potest. Zab. lib. 1. de natura Log. c. 15. 1. Quia ad hominem omnia, quae in Ethicis, spectant ac referuntur Piccolomineus in introduct. civilis Philosophia c. 1. Illud autem rectè subiectum statuitur, ad quod omnia, quae in disciplina traduntur, spectant, & referuntur. 2. Sicut aeger Medico pro subiecto est: sic homo beabilis Ethico. Subiecta autem disciplinarum non quoad materiam, sed quoad modum considerandi & finem distinguuntur Zab. l. 2. de natura Log. c. 11. 3. Probatur haec sententia autoribus 1. Zabarellæ l. 1. de natura Log. cap. 15. Philosophia moralis subiectum habet hominem animale. Vt enim corporis ars medica: ita haec animi sanatrix est. 2. Colleg. Conim. in proem. In Eth. Arist. Subiectum totius moralis scientiae est homo, ut liberè agit, & ut potest bonis moribus excoli, humanamque felicitatem obrinere. Subscribit etiam huic sententiae Riccob. in praefat. Pag. 24. Atque haec non sententia facile admitti posse videtur, praesertim, si consideretur, cui res ordinata, & tota civilis Philosophia sit accommodata.

Fontes

VI. Fontes Doctrinae Ethicae sunt, *qui & reliquarum disciplinarum, scilicet, principia nobiscum nata, Experientia, & ratiocinatio.*

1. Principia nobiscum nata generalia de virtutum officijs praecpta praescribunt, & earum quasi prima fundamenta ponunt. Talia sunt: *Quod tibi fieri non vis, alteri ne feceris: Honestum agendum: Turpe fugiendum. Suum cuiq; tribuendum: Parentes honorandi: Vim vi repellere licet: benemeritis gratia referenda: nemo ledendus &c.*

2. Experientia virtutum & vitiorum, & eventuum, qui exinde sequuntur, exempla colligit. 3. Ratiocinatio ex ijs quae naturam notae, & sensu cognita, partim per demonstrationes, partim rationes Philosophicas ea colligit, & concludit, quae praecpta morum sunt, & virtutum regula. Verbi gratia: *Aequalitas est servanda. At qui si poena respondeat delicto, servatur aequalitas. Ergo.*

Iusta malis haec admisso pro crimine poena est.
Ut quae fecerunt, eadem patiantur & ipsi.

Aristoteles 5. Eth. c. 5. Item: *vim vi repellere licet. At si quis seipsum contra latrones & sicarios defendit; vim vi repellit. Ergo si vita nostra in aliquas insidias, si in vim, si in tela latronum, aut inimicorum incidat, omnis honesta ratio est expedienda salutis. Cic. pro Milone. Confer Philosophiam paeticam Mauritanam statim in Principio.*

VII. Auctores doctrina Ethica habet.

1. Deum ipsum. 1. qui homini ad imagoinem suam condito honestorum, & turpium discrimen indidit. 2. legem moralem voce sua ipse promulgavit, & praeterea omnibus retro seculis justos praemii donavit; sed poenas irrogavit sceleratis, & dolores conscientiae exquisitissimas scelerum pedissequas esse voluit. 4. per magnos viros peculiari excitavit afflatu, qui pulcherrimas, atq; utilissimas ad bene vivendum sententias tradiderunt, & pulcherrima virtutum exempla in illustri loco sita, post se reliquerunt.

2. Viros sapientissimos, atque optimos: qui secuti veterum & majorum, & criterijs, quae diximus, obsecuti, leges honestissimas condiderunt, & utilissima de regendis moribus praecpta descripserunt: Horum principes fuerunt: Socrates, Plato, Aristoteles &c.

Modus

VIII. Modus docendi Doctrinam Ethicam triplex est.

1. γνωμολογικὸς, quo continentur breves, & argute sententiae ad recte instituendam vitam, moresq; informandos accommodatae: quarum quidem facilis intelligentia, diuturna memoria, utilitas maxima. Tales sententiae sunt: Nofce teipsum: Nequid nimis: Sponde, praesto est noxa &c.

2. παραδειγματικὸς: qui virtutum, ac vitiorum exempla & ad imitandum simul ac fugiendum ob oculos nobis ponit. Cujus loci sunt historiae, apologi, Comediae, Tragediae.

3. Αποδεικτικὸς: qui virtutum & honestarum actionum causas, effecta, definitiones, divisiones, & affectiones persequitur & nihil eorum omnino praeterit, quae ad rei expositionem facere videntur. Hujus loci sunt aliquot Dialogi Platonis, & libri Aristotelici. Atqui hic modus est absolutus, atq; perfectus, cum argumenta non tantum adhibeat Logica, quibus praecpta demonstrantur, sed insuper, etiam ἠθικὰ & παθητικὰ quibus auditorum animi conciliantur, & ad Ethices studium & virtutum actiones inflammantur.

IX. Tandem Idoneum Ethices auditorem quod concernit, cum tria sint hominum genera: Hesiodus l. 1. τῶν ἔργων: Livius deca. 3. l. 2. Cic. l. 3. de orat: Item pro Cluentio. 1. quibus ipsis, quod opus est, in mentem venit. 2. Qui alterius bene inventis obtemperant. 3. Qui nec consulere, nec obtemperare sciunt: jam sane mediis maxime Philosophia moralis est inculcanda; quamvis interdum apud ultimos, & primos, quandoq; non sit infructuosa, e quibus hos confirmat: illos emendat. Aristoteles 1. Eth. Nicomach: cap. 3. & 4.

X. Officium auditoris Ethici est.

1. Non exactas hic exigere demonstrationes, quales quidem dantur in scientiis mathematicis.

2. Recte & dextere de praecptis doctrinae moralis judicare.

3. Praecpta hac ad usum transferre. Omnis enim laus virtutis in actione consistit, ut supra ostensum. Arist. 1. Nicom. c. 3.

Et tantum de definitione Ethices, & iis, quae generaliter ad Ethicam spectare visa fuerunt: sequitur jam distributio.

XI. Ethicae ergo partes duae sunt.

1. Εὐδαιμονολογία. 2. ἀρετολογία. De quibus singulis suo loco.

B

Quaest.

Questio I.

An doctrina Ethica ut ex scriptis Philosophorum
traditur sit homini Christiano ne-
cessaria ?

Pro negativa videntur militare hæ rationes. 1. Quia solus Decalogus continet absolutam benè vivendi doctrinam: imò hic omnem celestem regulam canonemq; complectitur: quo beata vita dirigitur, contrarijque errores refelluntur. 2. Quicquid fit sine fide, peccatum est. Rom. 14. At talia sunt Ethnicorum scripta. 3. Quia Paulus Col. 2. simpliciter Philosophiam rejicit quãdo inquit: videte ne quis vos deprædetur per philosophiam. In affirmantem sententiam hæ rationes adduci possunt. 1. Quia Philosophia est Dei donum, etiam in ethnicos Philosophos liberaliter à Deo collatum. Neq; enim isti Philosophi ex se ista scripta depromserunt, ut ethnici, sed ut homines à Deo per generationem naturalem facti & à liberali disciplina instructi. Sed Deus naturalia non tollit, neq; iisdem contrariatur. Scal. exerc. 278. Præterea Deus est, qui gratam de se famam in artibus sparsit, à quo omnis doctrina, & omne lumen ortum est & qui prima isthæc principia hominum animis impressit, ex quibus postmodum artes sunt extructæ. At nihil est causa sui contrarij. Scal. exer. II. sect. 1. 2. Sæpè contingit, ut eadem res in Ethicis laudetur & in Theologia præcipiatur: quanquam tunc res illa ut materiã generali est eadem; sic differt formã, proprietatibus, & principiis, si quidem diversa in illis ratio, diverse proprietates, nec eadem principia, Martyr. Eth. Arist. pag. 7. 3. Hæc doctrina plurimum inservit ipsis Theologis; si nempe bono cum judicio adhibeatur, maximè in secundæ tabulæ explicatione, & in multis aliis questionibus: ita tamen ut non regina, sed pedissequa sit Theologiæ. I. Theologi hinc mutuuntur, virtutum definitiones & divisiones. II. Ostendunt consensum legis divinæ cum natura. III. Convincunt pontificios & ἑσθητικὸν in spiritualibus. IV. Evertunt necessitatem stoicam, & multa alia inde mutuuntur spolia. V. Sæpius theologis graviores proponuntur questiones de actionibus, de quibus disputatur, licite an sint: an verò illicitæ: jubentur etiam explicare, quæ factæ graviora sunt, quæ leviora. VI. Inde intelligit Theologus intra quos fines lumen nature se continere debeat; ac quousq; suo jure se proferre queat: imò hinc videt, quàm longè præstent hisce philosophicis ea, quæ in sacris literis continentur. VII. Turca vel alijs quispiam, qui scripturam non agnoscit, non audiet Theologum ob vitæ turpitudinem se arguentem, nisi Theolo-

gus

que ejusmodi assumat principia, quæ & ipse admittat, nempe ipsam legem naturæ, quam doctrina Ethica interpretatur, ut nempe hac ratione reddatur & ναπολογία. Sicut alias disciplinas liberales ex Philosophis etiam Ethnicis haurimus: ita ex iisdem moralem Philosophiam addiscere licebit. Complura alia hic præterimus, quæ quidem hanc in sententiam commode afferri possent.

Pro decisione notandum: plura requiri ad rei alicujus existentiam, quam essentiam, sicq; disciplinam Ethicam gentilium Philosophorum. 1. non esse necessariam homini Christiano quoad essentiam; hoc est, ut per eam fiat Christianus: 1. Quia hic omnium gentilium Philosophorum scripta nihil quicquam possunt. 2. Quia solum Evangelium est potentia Dei ad salutem Rom. 1. 11. Quoad existentiam verò non tantum homini Christiano sed in universum omni homini docto secundum quid, & à posteriori esse necessariam, vel quo ad perfectionem externæ disciplina: vel quo ad discrimen statuendum cum verbo patefacto. Vide supra. Quod ergo argumenta in negativam sententiam adducta concernit, respondemus. 1. Licet ea, quæ ad morum directionem faciunt sufficienter ex Decalogo hauriri possint: nullum tamen inde est consequens, propterea hæc Philosophorum decreta in hac parte esse seponenda. 2. Distinguendum inter opera Ethnicorum, quæ simpliciter peccata sunt, ut adulterium, perjurium, cædes &c. & illa quæ tantum ex accidente Deo fuerunt improbata. Ita quæ Ethnici de virtutibus præceperunt secundum legem naturæ, ea Paulo teste, legi divinæ fuerunt consentanea, & eo sanè respectu merito commendantur, & à vitiis discernuntur; quemadmodum Deus ipse ea præmiis ornavit. Sunt autem Deinde respectus alij, quorum consideratione hæc à Deo minimè omnium possumus probari. 3. D. Paulus non notat Philosophiam per se, sed abusum perstringit: Vnde per επεξηγησιν addit & κενῆς ἀπάτης & inanem deceptionem.

Questio II.

An qui ad juris prudentiam animum applicare cogitat, necessariò prius hæc disciplina fit informandus?

In partem affirmantem concedimus, hisce adducti fundamentis.

1. Quia qui principia ignorat, nec principia ille tenebit. Sunt n. principia tanquam semina facultate & virtute universum opus in-

cludentia, & longè majora sunt virtute, quàm mole. Aristotel. 1. de cœlo contex. 33. adeò ut non immeritò videatur principium plus esse, quàm dimidium totius. Aristot. 1. Eth. Nic. c. 7. Atqui Ethica doctrina continet principia totius rei, & omnium legum, quæ tanquam rivuli ex fonte Ethico profluxerunt, ita ut omnis earum certitudo & veritas ad hanc doctrinam referenda sit, indeq; petenda.

II. Singularia extra universalia seu absq; universalibus non debent doceri, neq; etiam distinctè cognosci possunt. Atqui in doctrina Ethica agitur de virtutibus tam in genere quàm in specie: agitur de justitia, de jure natura, de causis actionum humanarum & de ferendis legibus universalia præcepta traduntur, ex quibus postmodum legumlatores de omnibus ac singularibus leges condunt, per quas in civium animis virtutum habitus gignuntur & vitia repurgantur.

III. Vbi desinit Ethicus, ibi incipit ICTVS: unde Zab. 1. de const: scientiæ naturalis c. 33. Sicut bonus medicus esse non potest, qui non sit philosophus naturalis: ita nec bonus legislator, qui non calleat moralem Philosophiam. Ergò sicut medici est physica cognoscere: ita ICTI est Ethica. Quòd enim valet in uno parium, valet etiam in altero.

IV. Possset hoc ipsum gravissimorum virorum autoritate & iudicio confirmari: sed sit nobis Cicero instar multorum, qui ita l. 1. de legib: Iurisprudencia non est e pratoris edicto, neq; e duodecim tabulis: sed penitus ex ipsa Philosophia haurienda est; eaq; ex ipsa hominis natura repetenda est, & qui aliter jus civile tradunt, ù non tam justitiæ quàm litigandi tradunt vias, quoniam lex est summa ratio insita in natura, quæ jubet ea, quæ faciendæ sunt & prohibet contraria. Videantur optima apud Piccol. grad. 1. Philiosophiæ moralis c. 10. Dissentit à nobis Iohannes Althusius, cujus tamen argumenta in ipso conflictu haud difficiliter profligabimus.

Quæstio III.

Quis sit primus author Ethicæ?

Socrates quidem primus Philosophiæ moralis author fuisse à plerisq; traditur. Cic. 1. Acad. quæst. Item in præm. quintæ Tusculanæ. Polyd. Virg. 1. de inventione rerum c. 16. Sed tamen hoc non ita est intelligendum, quasi ante Socratem nemo benè justeq; vivendi præcepta tradiderit. Quia etiam ante illum plurimi sapientes viri fuerant, qui

qui pulcherrimas atq; utilissimas ad honestè vivendi sententias reliquerunt. 2. Tales apud Persas erant Magi apud Indos Gymnosophistæ, apud Assyrios Chaldaei, apud Gallos Dryidae, 3. Ab initio generis humani leges, & jura tam divina quàm humana vigerunt. Pro decisione ergò notandum, Socratem dici primum Ethices authorem, quia primus fuit ex eorum numero, qui Philosophi nominati fuerunt, quorum princeps & autor nominis Pythagoras extitit, qui relictis rebus, ab ipsa natura involutis, quas supra cognitionem humanam esse censebat, tantum ea tractare cepit, quæ ad vitam & mores honestè instituendos attinerent. Illud enim frequenter in ore habebat. ὁ ἕκαστος ἡμῶν, οὐδέτις πρὸς ἑμᾶς. Vide Majoragium in orat. 16.

Quæstio IV.

An dentur notitiæ ingeneratæ?

Partium quidem hic est magna decertatio, Sed nos pro parte affirmativa hæc colligimus cohortes.

I. Non negandum, quod universalis experientia fecit testatum. At qui omnes ingenitâ vi naturæ intelligimus. Effectum non esse sine aliquâ causa: totum esse majus suâ parte: de quolibet veram esse affirmationem aut negationem. Imò omnes sola ratione dictante agnoscimus, esse DEVM, & tenemus discrimen honestorum & turpium, virtutis & vitij.

II. Evincit autoritas sacrarum literarum & doctrina Ecclesiæ superesse in mentibus humanis aliquas notitias ex ipsa imagine Dei deperdita adhuc residuas. Hoc docet Paulus Rom. 1. v. 19. Gentes habent opus legis scriptum in cordibus. Mansit enim, ut inquit, Hunius in c. 1. Ioh. p. 51. lux quædam rationis in externis, quamvis illa perexigua, ut videat discrimen honestorum & turpium: supersunt adhuc aliqua notitiæ, quarum beneficio mens assurgit & progreditur ad præcepta moralia & leges civiles extruendas, quibus humana vita regitur. Et Rungius in disp. in Ep. ad Rom. c. 1. inquit: Noticia juris naturæ ex duplici orta est principio: partim enim naturâ mentibus hominum indita, est ut νοῦς ἔννοια: partim rationis usu ex rerum creatarum contemplatione acquisita est, &c.

III. Anima est natura intelligens & in corpore interdum, nihil utitur organis corporis, sed habet separatas quasdam in organicas actiones. Ergò omnino quædam menti insunt notitiæ, adeò ut statu-

more mentem esse præditam lumine noticiarum nihil aliud sit, quam
sculperè animam intelligentem sine intelligentia.

IV. In omnibus etiam non institutis de Deo naturaliter inest
stimulus conscientiae, in tetricis facinoribus testificans esse Deum vindi-
cem quendam scelerum, etiamsi furor hominum hoc iudicium excutere co-
netur: & pueri paululum commonefacti de Deo, reverentur & timent Deum.

V. Neque unquam hoc oppugnatum ivit Aristoteles, nec con-
trarium colligi potest ex loco isto, qui extat l. 3. de hist. anim. cap. 4.
intellectum esse similem rasæ tabulae, in qua acta nihil scriptum sit, scribi
tamen omnia possint, 1. Quia hic Themistius pro præceptore Aristotele re-
spondet, nunquam tam inconsideratum eum fuisse, ut negarit, quaedam
principia humana menti esse insita. Nisi enim inquit, in anima essent ejus-
modi communes notiones, non possemus nos mutuo intelligere, & nunquam
discipulus aliquid disceret à præceptore. 2. Philos. ipse 1. post. c. 7. Seipsum
sufficiens explicat, & hanc opinionem longissime à se amolitur. Isti huc loci
enim cum docuisset duo contraria simul vera esse non posse, mox hac verba
omni observatione dignissima subjungit: adversus hæc & similia principia non
posse disputari per τὸν ἑσὼ λόγον, etiamsi à contumacibus ingenis per τὸν
ἕξω λόγον, hoc est, verbotenus. 3. Arist. 5. Eth. Nicom. c. 7. jus facit duplex
aliud φυσικόν, aliud πολιτικόν: quorum illud πάντα χεῖ τὸν & ὑπὸ
ἔχον δυνάμει καὶ τὸν δὲ δύναμει ἢ μὴ definit, & postmodum anxie illud a-
struit. At qui quid hoc jus naturale aliud, quam notitia illa, de quibus hic
quaestio? 4. Non sequitur, Aristoteles docuit intellectum esse tabulam ra-
sam in qua nihil sit scriptum. Ergo negat intellectui esse insita prima prin-
cipia. Distinguendum enim inter intellectum agentem & patientem. In-
tellectus patiens pendet à sensibus, & idcirco nihil in eo est, quod non prius
fuerit in sensu. Hac enim in vita talis est copulatio animæ & corporis ut
sit opus irritatione, & impulsione externi objecti in sensus incurrentis. 2.
Hoc objectum ubi leviter commovit intellectum patientem, statim succur-
rit intellectus agens & primorum principiorum apprehensionem ita il-
lustrat, ut homo id credat firmissime sola propensione intellectus, sine ulla
probatione Keckermanus in cursu Phil. disp. 19. pag. 541.

VI. Sunt nonnulla quæ quando vel a sensibus accepta vel per ratio-
cinationem inventa sint, non facile potest demonstrari: imò infinita sunt
quæ in sensu nunquam fuerunt & tamen judicantur, colliguntur, nas-
cuntur, non nisi naturæ prævis igniculis. 1. Non ex consuetudine aliunde
recepta, neque doctrina ex aliorum magisterio hausta descendit illud judi-
cium, quo alia tanquam pulchra & honesta amamus, laudamus & com-
menda-

mendamus: alia verò tanquam inhonesta & turpia averſamur, decli-
 namus & condemnamus: ſed ipſa natura veluti Dei digitus cordis noſtrè
 tabulis ſuas leges inſcripſit, quibus inſtructi de morũ & factorum honeſta-
 ſe & dignitate rectè judicare poſſumus. 2. ſi non dantur notitiæ ingeneratæ,
 honeſtum & turpe, juſtum & injuſtum, licitum & illicitum natura non
 diſcernuntur, ſed tantum ἐν ἡμῶν ὀφθαλμοῖς ἢ τῷ πρὸς hoc. Calidum & frigi-
 dum, album & nigrum diſtinguit natura. Qui ergo inter honeſtum & turpe
 nihil diſcriminis efficere potuerit. Vide Ariſt. l. 1. Nico. c. 3. 3. Quemadmodũ,
 aſſerente Scaligero Exer. 307. f. 22. pullus connatam habet ſecum ſpeciem
 accipitris, quæ in ſumma ejus poteſtate, quam æſtimativam vocant, ſita,
 repræſentat ſingulares milvos omnes, per quã pullus vix dum ovo egreſſus,
 pertimeſcit accipitrem, non ardeam: & quemadmodum infantulus innatam
 habet ſpeciem ſuæ conſervationis, per quam vix dum editus, vult ſugere;
 ideoque labra movet, non pedes: Sic menti hominis impreſſit natura i-
 pſa quasdam notiones tanq̃ ſeminaria omnis cognitionis, quibus ceu admi-
 niculis quibusdã mens adjuvatur & ceu radiis quibusdam, quos ideo non-
 nulli lucem primogenam appellant, dirigitur ad verum agnoſcendum
 & à falſo citius diſcernendũ. 4. Et quis quæſo tam inſanus eſt, quem lateat
 cognitio pluris & paucioris, non quidem illa à ſenſibus accepta, ſed à na-
 tura intellectus hominis ingenerata: neq̃ ea diſtincta, ſed confuſa? Infantũ
 duo poma oftendito: recipiet unum & ſtagitabit alterum. 5. Natura ipſa à
 quibusdã malefactis ita abhorret, ut nec doctis nec indoctis probari poſſint.
 VII. Hæ notitiæ ingeneratæ à Philoſophis in tam ſublimi verita-
 tis gradu collocantur, ut ſi quis hæſce regulas univerſales, omnibus homi-
 nibus per naturam ingenitas & notas indubium vocare velit, cum ceu
 mentis inſigni morbo laborantem, ad Antycyras navigandum eſſe judi-
 cent, adeoq̃ negent, contra principia negantem eſſe diſputandum. Phil.
 l. 1. Dial. p. 235. Et lib. de anim. tit. quid eſt intellectus.
 VIII. Hinc adeo plurimi negant ἐπὶ λῶς verum eſſe, quod τὰντοπε-
 re jaçtatur & tractatur in peripato: Nihil eſſe in intellectu, quod non pri-
 us fuerit in ſenſu. Magir. l. 6. Phyſ. perip. c. 19: th. 53. Caſ. in ἔυχολ.
 c. 5. q. 5. Gocl. in adverſ. quæſt. 57. Phi. in l. de anim. & lib. 3. Dial.
 IX. Ab hac noſtra ſententia non ita longis paſſibus diſtant, qui ſta-
 tuunt, hæſce notitiæ eſſe habitus imperfectos & διαθετικῶς, id eſt, affectio-
 nes ſeu habitus inchoatos. Quam etiam ſententiam ſano ſenſu ſimpliciter
 non repudiamus. Plura ut & contrariorum argumentorum ſolu-
 tiones vide apud alios tum imprimis apud Goclenium diſputat:
 an ipſa natura in hominum animis principia impreſſerit.

An

Quaestio V.

An doctrina Ethica abijcienda sit; quia non
utitur exquisita certitudine de-
monstrationum?

Negatur 1. Quia est eruditi subtilitatem inquirere in omni re. eae-
renus, quo ad rei natura patitur. Aristotel. 1. Nic. c. 3.
II. Eadem ratione posset aliquis nobilissimas alias doctrinas explodere, ut
est Medicina, Rhetorica & aliae consimiles. Martyr. in Ethic. p. 36.
III. Neq; simpliciter accipiendum est, quod dicit Aristoteles 2. Ethico-
rum c. 2. in rebus medicis & practicis nihil inesse firmitatis. 1. Quia sunt
gradus certitudinis. 2. Quia ut in medicina manet ordo demonstrationis,
etiamsi aliis subjectis aliae rationes accommodentur: Ita in moralibus manet
ordo demonstrationum, etiamsi de quibusdam practicis mutantur consilia
propter diversa objecta & dissimiles circumstantias. Verbi gratia. Furem
non est reddendus gladius depositus: quia necesse est parere legi: Neminem
ladito: sic in aliis casibus locum habet summum jus, in aliis $\epsilon\pi\iota\lambda\epsilon\iota\kappa\alpha$: Stri-
gelius in hunc locum. Variantur enim hic praecepta secundam diversas cir-
cumstantias in objectis, sicut in medendo: sed tamen principia quaedam hic
oportet esse immota, quae sunt regulae praeceptionum inferiorum. Verbi
gratia Deo est obediendum, nemo sine causa ladendus est, vage libidines
sunt vitandae. 3. Licet actiones variant, tamen certitudo praeceptorum sem-
per est eadem. Atqui actiones non sunt ipsa Ethica; sed ex ethica confor-
mari necessum habent. 4. Fit hoc etiam in scientiis, ut res quidem mu-
tationibus obnoxiae, interim praecepta sint eadem Confer. Zab. lib. 1. de
demonstr. c. 10. Scal. 1. 3. de causa Lat. Ling. c. 187. grad. 5. cap. 15.
Piccol. in Com. Pol. Reg. in disputat. Log. 16.

Quaestio VI.

An juvenis etiam possit esse idoneus
Ethices auditor?

Negativam videtur tenere Aristoteles lib. 1. Eth. Nic. c. 1. Quia
juvenis est imperitus actionum humanarum. Atqui Philosophiae practicae
proprie sunt disputationes ex actionibus & de actionibus, quae in vita
ver-

versantur. 2. Quia juvenis est ἀκαταστάτος τοῖς πάθεσι; hoc est; est
variis affectibus & perturbationibus obnoxius, quomodo etiam ab Horatio
describitur.

— Gestit paribus colludere & iram

Colligit: & ponit temere, mutatur in horas

Imberbis juvenis. Tandem custode remoto

Gaudet equis, canibusq; & aprici gramine campi:

Cereus in vitium flecti; monitoribus asper:

Vtilium tardus provisor, prodigus aris.

Nos stamus pro affirmativa. 1. quia in juvene est usus rationis.

2. Quia affectuum intemperies nondum callum obduxit. 3. Principis ob-
standum est. 4. Homo se habet ad hanc disciplinam ut ager se habet ad
medicinam. At qui ope medici indiget, non qui vegeta vivit & viridi vale-
tudine, sed qui lectulis affixus gravioribus morbis conflictatur, & collu-
etatur. 5. Ipse Aristoteles hosce libros Nicomachios filio inscripsit: ut Cice-
ro filio Marco tres istos de officijs libros.

Pro decisione igitur tenendum. Aristotelem non simpliciter ab
Ethices auditione juvenem excludere: Sed cum qui intellectu, & moribus
sit juvenis, cujuscunq; etiam etatis is fuerit. Camerarius in l. 1. Nicom.

Questio VII.

Anne doctrina Ethica sit supervacanea: quandoquidem
juvenes & in continentem non sunt idonei ejus auditores:
boni verè eam non indigent?

Negatur. 1. Tam bonis enim quam malis hæc doctrina plu-
rimum prodest. Mali enim licet cum difficultate, tamen quoquo mo-
do revocari possunt à vitiis & per doctrinam flecti ad virtutes, ut
Athenis Polemoni accidisse legimus, cum Xenocratem multa de tempe-
rantia disputantem audisset. Diogenes Laertius l. 4. Vnde rectè Ho-
ratius. Invidus, iracundus, iners vitiosus, amator;

Nemo adeo ferus est, quin non mansuescere possit.

Si modo doctrinae patientem accommodet aurem.

Bonis verò hæc doctrina prodest, quoad confirmationem. Sicut enim
medicina se habet ad corpus: ita doctrina Ethica se habet ad animum. Ac
medicina est conservativa & reductiva sanitatis, cum morbi sunt curabi-
les: Sic & Ethica se habet ad agri tudines animi, quas & conservat &
accisas restituit. Martyr & Acciaolus in Eth. Nicom. c. 3. Gocle-
mius in disputat: Ethicis. g. 5.

¶

Questio

Quaestio VIII.

Cur juvenibus & in continentibus tanquam minus Ethices auditoribus, Aristoteles non etiam eos annumeravit; qui eo temperamento sunt praediti, ut vix meliores reddi possint.

Censemus hoc ideo factum esse, quod licet omnes in lucem edamur igniculis vitiorum & libidinum infecti propensi ad turpitudines & flagitia, tamen ista omnia non sunt ita robusta & firma, quin vel prorsus ea queant superari vel saltem placari & leniri, quod vel egregij evadant homines quo ad morales virtutes, & externam conversationem. Sequuntur enim mores temperamentum, sed tanquam instrumentum: Intellectum vero & voluntatem tanquam causam adequatam & potissimam. Cum enim anima non sit hominis temperamentum, uti quidem Galenus statuebat; sed longè diuiniore naturæ; idcirco licet fateamur humani corporis ægrotare habere suas in homine facultates, ijs tamē animam aliquo necessitatis impulsu constringi nequaquam concedimus. Absolutæ enim huius necessitatis commentum dispellunt Medici, quando naturam temperamentorum infringendam & coercendam esse docent. Sicuti etiam Socrates & Stilpo Stegarensis naturæ suæ perversitatem adhibita diligentia correxerunt. Cicero 4 Tusc. Sed de hac quaestione verbosius suo loco.

Quaestio IX.

An ad testimonij dictionem, ubi de moribus aut aliâs de philosophia disputatur, liceat poetarum testimonia adsciscere?

Ita quidem dicitur ant nonnulli, videlicet poetis testimonijs uti eos, qui vulgo fucum faciunt; non verò eos qui germane & sincere philosophantur: quorum Sententia apud Platonem Socrates favere videtur, cum sic differit: Videtur mihi disputatio de rebus poeticis similis esse convivij imperitorum, plebeiorumq; hominum, qui cum propter inscitiam nequeant inter se propria voce suisq; sermonibus ipsi colloqui, mercede tibicines conducunt, & alienâ voce, hoc est tiliarum flatu convivium transigunt.

Econtra praecepta carmini intexta plurimum ponderis habere placet veritati, placet & nobis. Quemadmodum Spiritus clariorem sonum reddit, cum illum tuba per longi canalis angustias tractum, patientiore no-

vissimè

visum exitu effundit: Sic nostros sensus clariores efficit carminū arctas
 necessitas II. Eadem negligentius audiuntur, minusq; percipiunt, quam diu
 soluta oratione dicuntur. At qui ubi numeri accessere & egregium sensum
 adstrinxere certi pedes, eadem illa sententia velut lacerto excissa torqueo-
 tur. III. Sententiū Poetarum etiam Philosophorum libri sunt referti, ut
 videre est apud Platonem, Aristotelem, Plutarchum & alios IV. Ipse eti-
 am Apostolus Paulus Poetas ad testimonium citare non dubitavit. I. Dispu-
 tans Athenis cum Stoicis laudat isthæc Arati verba oppugnanda Idololatriæ
 accommodata: τὸ θεὸν ἄσπετος ἔστω. 2. Scribens Corinthiis hanc Menan-
 dri senarium adhibet: φθεῖσθαι ἡμῶν ἡμεῖς ἡμεῖς ἀμαρτάνομεν καὶ καὶ. 3. In E-
 pist. ad Tit. Epimenidis Cretensis Poeta commemorat: Dixit quidam ex illis
 proprius ipsorum Prophetæ κρητῆς ἀεὶ θεὸς καὶ καὶ θεὸς γὰρ ἄσπετος ἄσ-
 πετος Testimoniū hoc verum est, vides, ait Clemens Alexandrinus, quam
 etiam Græcorū prophetis aliquid veritatis tribuat Apostolus, neq; dum alie-
 næ salutis adjumento sit, poetarū versus ad disputandū adhibere veretur.

Quæstio X.

An practica Philosophia Theoretica sit præstantior?

— Pro theoretica stant hæ rationes.

- I. Quia theoretica cum in sola rerum inspectione versetur propter se expe-
 ditur, I. Metaph. 2. Id autem quod sui gratiâ expeditur, nobilius est, I. Eth. 7.
- II. Quia versatur in rebus divinis aut quæ à divino manant principio, ver-
 satur in substantiis, versatur in æternis. At πρᾶξις solum actiones hu-
 manas moderatur. III. Est bonum continuum, hoc est, non requirit instru-
 menta corporea, aut certe non tot quot πρᾶξις, ibi enim liberali ad largi-
 endum opus est pecuniâ: justo ad præstandam justiciam Satellitibus: forti-
 viribus & armis. IV. Ipse Philosophus I. I. Metaph. c. 2. inquit: Metaphisica
 est scientia maximè princeps & ceteris imperat scientiis &c. Michael
 Piccartus in hypotyp. Philosophiæ Aristot.

Pro practicæ præstantia militat. I. Itidem ipse Philosophus quan-
 do. I. Nico. c. 2. disciplinam politicam vocat ἀρχὴν τεκτονικὴν, hoc est, prin-
 cipem scientiarum. 2. Quia hæc disciplina reliquis videtur imperare, defi-
 niens quas scientias unusquisq; in civitate & quo usq; discere debeat. Plures
 rationes videantur apud Aristotelem. Nos laticulam hanc certis di-
 stinctionibus componimus. I. Imperare est duplex alicui vel
 pro aliquo. Iam practica Theoretica non imperat, sed pro ea, seu in gra-
 tiam ejus, non secus ac servus non imperat domino, sed in gratiam domini
 Piccol. grad. 9. c. 9. 2. Disciplina Politica Architectonica est inter

cas, quarum munus est agere, non verò contemplari. Piccartus
l. d. 3. Theoretica practica nobilior est ratione originis &
dignitatis: Practica verò nobilior est ratione ministerij & usus.
Probat. 1. Qui scientias theoreticas assequi conatur perturbationes ani-
mi per Philosophiam moralem componere tenetur. Piccol. grad. 9. c. 47.
Siquidem nemo philosophari potest, nisi se, quam maxime fieri poterit,
ab affectibus sejungat. Plato in Phædone, II. Philosophia moralis: non
verò theoretica honestum pollicetur. At inter omnia bona, qua & θεωρη-
τικα, honestum est praestantissimum. III. Majus malum est nequitia, quam
inscitia: improbitas, quam ruditas. Atqui moralis Philosophia nequitiam
improbitatem tollit. Senec. Ep. 606. In supervacuis subtilitas teritur, non
faciunt bonos ista sed doctos, apertior res est sapere imò simplicior paucis
opus est ad mentem bonam literis. Sed nos ut caetera in supervacuum dis-
fundimus, ita Philosophiam ipsam. Quemadmodum omnium rerum: Sic
literarum quoq; intemperantiâ laboramus: non vitæ sed scholæ disci-
mus. IV. Longè satius est Deum colere, egentem sublevare, pericli-
tanti subvenire: patriæ suppetias ferre: quam operosè scrutari & sollici-
tè perquirere, quomodo ex equi cadavere crabrones: ex Asino Scara-
bei, ex homine vermes & serpentes nascantur, cur frumentum in a-
yornam abeat, in lolium degeneret &c. Seneca Epist. 48. Dispu-
tationes istæ utinam tantum non prodesse nocent. Hoc tibi cum vo-
les manifestissimum faciam, & comminui & debilitari generosam indo-
lem, in istas argutias conjectam. Et Ep. 82. Acuta sunt ista, quæ dicis. Ni-
hil est accutius aristâ. Quædam inutilia & inefficacacia ipsa subtilitas red-
dit. V. Omnes Philosophiæ laudes, quæ passim extant, imprimis practica
Philosophia debentur: ut cum 2 & 3 Tusc. quest. inventrix legum, vitæ
dux virtutis indagatrix, expultrix vitiorum & magistra morum perbi-
betur. Imò de hac Philosophiæ parte imprimis accipimus, cum Plato sub
persona Socratis exclamat: Tum demum felices fore Respublicas, si aut re-
ges Philosopharentur, aut Philosophi rempub: administrarent. VI. Omnes
qui philosophiam suis allatarunt convitiis, hanc de moribus doctrinam
semper intactam reliquerunt. Neq; nunquam in tantum convalescet ne-
quitia: nunquam sic contra virtutes conjurabitur, ut non Philosophiæ no-
men sanctum & venerabile maneat. Senec. Ep. 14. Quæ tamen Senecæ & alio-
rū dicta tantū de superfluis & ociosis istis disputationibus accepta volumus,

Sed satis: immensum spaciis confecimus æquor:
Et jam tempus equū fumantia solvere colla.

F I N I S.

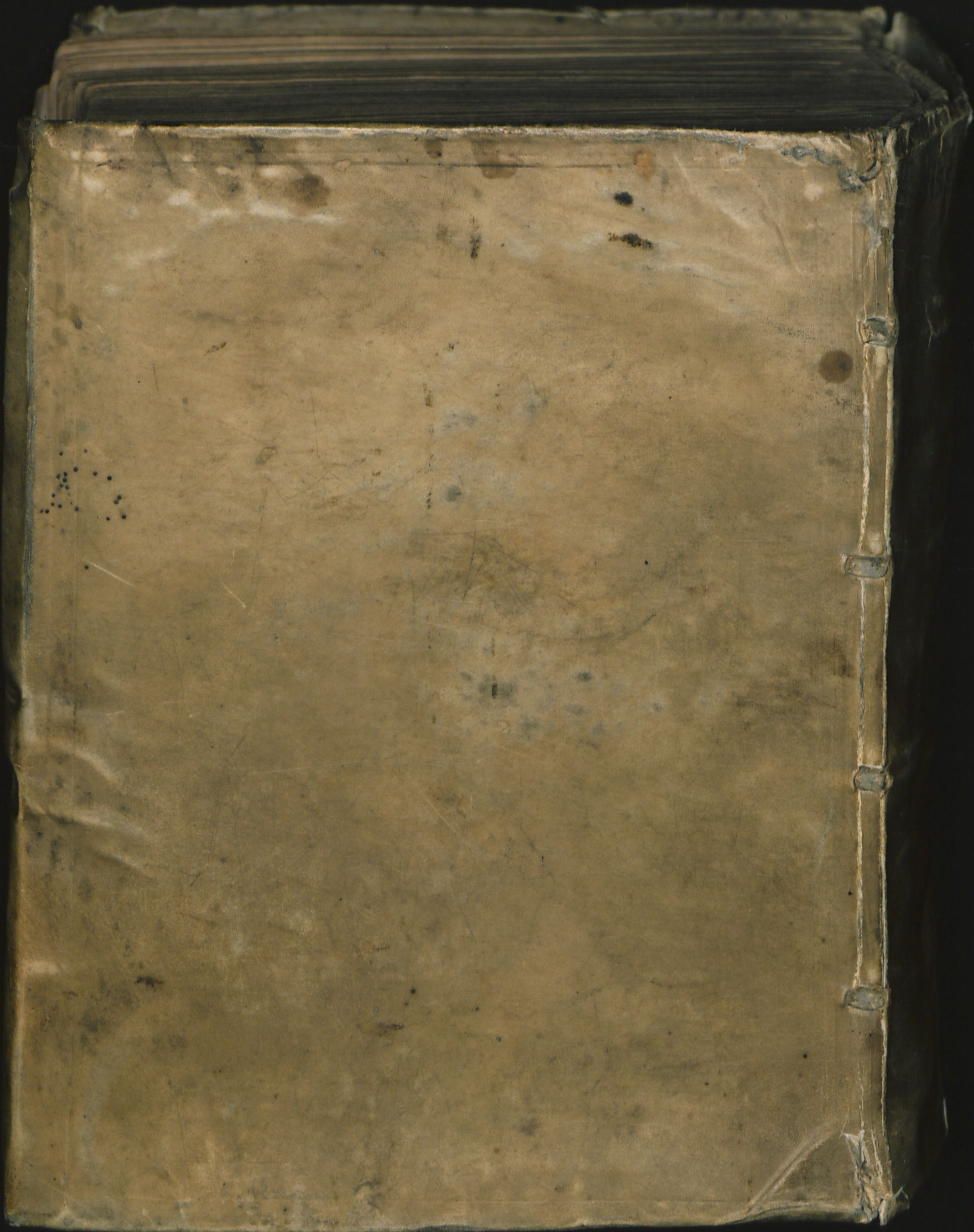
Fc 1249.
gn

ULB Halle 3
003 422 747

Bitte noch kein
Sammelbd. verwenden
nach Ausleihe
an Retro-Ecke
OK
Zurück!

VD 17

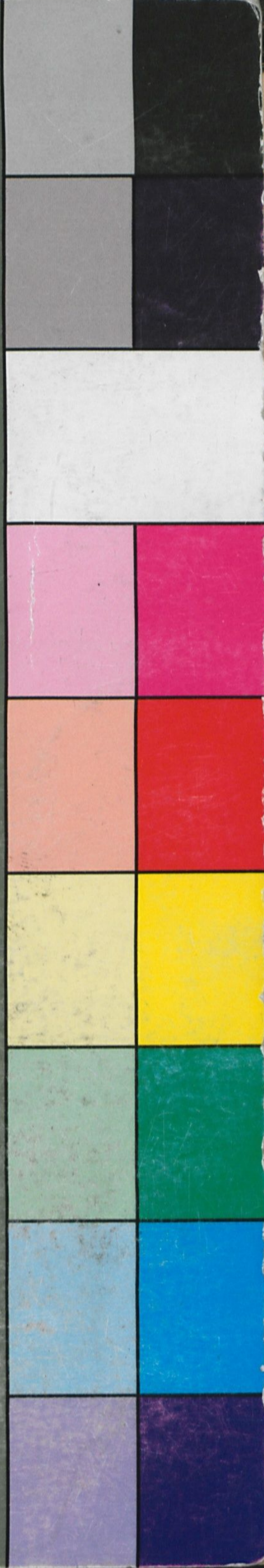

B.I.G.

Farbkarte #13

Black 3/Color White Magenta Red Yellow Green Cyan Blue

Ratio I.
 ONVM ETHICARVM
De
 A ET PRÆ-
 IS ETHICES,
Quam
 TE ET DOCENTE,
 ademia Witebergensi
reside
 ELSTENIO PHILO-
 is Professore publico,
ad am suscipere
 GERVS WITEBER-
 genfis.
ij horis locoq; consuetis.
 c. 1. Off.
 publicis, neq; privatis, neq;
 neq; si tecum agas aliquid,
 utrahas, vacare officio po-
 do sita est vitæ honestas
 do turpitude.
 BERGÆ
 ianis Anno 1607.

a

